

Bazoviške misli

Naslednje misli je izrazil pisatelj BORIS PAHOR na sobotni spominski slovesnosti pred spomenikom padlim pri Bazovici.

Zbrali smo se, da sklonimo čelo pred tišino nemega miru in pred pogumom mladih ljudi, ki so predstavniki našega ponosa. Vera v človeško dostojanstvo in upor proti rodomoru sta naredila iz preprostih fantov junake, ki so nas s svojim zgledom bodrili v črnih časih, in nas opogumljajo tudi danes, ko se naši usodi okna ne odpirajo na štežaj v svetlobo in zrak.

V tem trenutku bi veljalo najti misel, ki nam vodi popotnica v upanju in delu.

Za preteklost bi rekli, da so mlada bitja, katerih spomin danes slavimo, prva v evropskem svetu začela z uporom fašizmu, uporom, kakršnega se je druga Evropa lotila dosti kasneje. Naša obsodbe vredna malomarnost je kriva, da teh naših antifašistov ne poznajo drugi narodi. Pazimo, da se bomo vsaj v svoji hiši zavedali, kako številčna majhnost nekega naroda in njena zemljepisna utesnjenost ne pomenita duhovnega pigmejstva. Irski upor, ki smo mu danes priča, ima svoje korenike tudi v ti naši ohrvavljeni gmajni.

Prišel bo čas, mora priti, ko se bo pisala pravična zgodovina našega rodu, in takrat bo naša resnica malo manj provincialna, kakor je danes. In takrat bo zajela gluhotu tudi vse domače dogmatike, ki so čiste upornike zmerjale z nacionalisti, danes pa, ko jim to prav hodi, so odkrili v njih početnike antifašizma.

Ne, prijatelji in tovariši, nobene potrebe ne čutimo, da bi komaj zdaj sprevideli, da je bil naš odpor nekoč tako upravičen, kakor je zdaj vietnamski. Pa tudi italijanskih govornikov ne rabimo, da bi nam to dokazovali. Zmeraj smo vedeli, v naših srcih smo zmeraj čutili, da je naša vera v preživetje sveta.

Zato nas preteklost uči, da se ne obračajmo ne na desno, ne na levo, da ne sledimo trenutnim prerokom in evangelistom, ampak da hodimo po poti, po kateri nas vodi naš notranji glas.

Nauk iz preteklih dni bi nam torej moral biti brašno za sedanost.

Žal pa se moramo, kar se sedanosti tiče, iskreno potrkati na prsi, zakaj zgled ponosa, ki so nam ga dala imena, vklesana na tem spomeniku, ne razsvetljuje našega življenja. Vse preveč smo se vdali lagodnemu sprejemanju poniževalnih dejanj, ki niso nič v soglasju ne s proklamiranim evropskim duhom ne s tako slovesno opevano demokracijo zahodnega sveta.

Ne, nihče ne zahteva, da na rokavico, ki ti jo vržejo v obraz, odgovoriš drugače, kakor se v civiliziranem svetu spodobi. A neka meja mora biti, onkraj katere se ponos prelevi v slabičevstvo, moškost v mehkužnost, zavravnana drža v ohlapno jeglujavstvo.

Tukaj v senci tega spomenika si moramo danes odkrito sprašati vest, zakaj nobenega smisla nima, da hodimo pomirjati svoje duše z vencimi, ki ne znamo najti v sebi idealizma, ki je navdihoval Bidovca in tovariše, ko so reše-

(Nadalj. na 8. strani)

POZITIVEN ELEMENT V SREDOZEMLJU

V drugi polovici prejšnjega tedna je italijanski zunanji minister Moro uradno obiskal Tunizijo, na povabilo tunizijskega zunanjega ministra. Imel je pogovore z različnimi ministri, ki so odgovorni za glavna torišča tunizijskega življenja, in tudi s predsednikom vlade Laghamom ter predsednikom republike Burgibom, ki je svojčas vodil Tunizijce v boju za narodno neodvisnost.

V razburkanem arabskem morju se zdi Tunizija kakor miren otok — ali kakor da Tunizijci ne bi bili Arabci. Morda se v njih pretaka še toliko krvi Berberov, nekdanjih rojakov svetega Avguščina, škofa v današnji Burgibovi rezidenci Kartagini, in rimskih kolonov ter vandalskih osvajavcev, da jih napravljajo to skoro evropsko trezne, realistične in kritične. Verjetno jim ta podedovani čut za treznost ne da, da bi se pridružili histerični arabski gonji proti Zahodu in proti Izraelu. Ali pa je ta trezna, realistična politika samo zasluga starega predsednika Burgiba? Ta je bil precej mesecev bolan in se je zdravil v Franciji, šele v začetku poletja se je vrnil domov. Toda po poročilih italijanskih časnika, ki so spremljali ministra Mora, se zdi zdaj zdrav in svež. Samo v dobro Tunizije bo, če bo lahko še dolgo usmerjal tunizijsko politiko.

Burgiba in Moro sta se v svojem pogovoru dotaknila tudi položaja v Libiji, kjer fanatična nacionalistična oficirska vlada množično izganja italijanske naseljence in jim, preden jih zapodi iz države, odvzame skoro vse, kar so si pridobili z dolgoletnim delom, ki pa je bilo tudi v prid libijskega gospodarstva in socialnega napredka. Seveda Moro ni mogel pričakovati, da bi lahko Burgiba v tem pogledu uspešno posredoval v

Korist Italijanov v Libiji. Lahko je dobil le kako realistično razlago libijskega političnega položaja in nasvet, kakšno politiko naj vodi Italija do libijske vladavine, ki očitno žene državo v politično in še bolj v gospodarsko polomijo. Zato je Burgiba gotovo svetoval italijanskemu zunanjemu ministru, da je najbolje ohraniti mirno kri in čakati. Tudi v Libiji se bo nasilje znašlo prej ali slej v slepi ulici.

Italija je v gospodarskem pogledu važna za Tunizijo in med obema državama obstajajo starodavne gospodarske in kulturne vezi. Italija je most, preko katerega se je Tunizija lani marca s petletno pogodbo povezala z Evropsko gospodarsko skupnostjo, v obliki pridruženosti. Za Tunizijo je ta pogodba zelo važna, ker jo vključuje v široko in močno trgovinsko območje. To pomaga Tuniziji na poti gospodarskega in splošnega napredka.

Zanimivo je, da se je Tunizija v zadnjem času odmaknila od socialističnih tendenc v gospodarstvu, ki jih je zastopal dolgoletni minister za gospodarstvo Ben Salah, in da je začela dajati več važnosti zasebni pobudi. Ben Salah, ki so ga prej imeli za verjetnega Burgibovega naslednika, se je moral umakniti, in Burgibov naslednik bo po vsej verjetnosti sedaj ministrski predsednik Lagham. Kaže, da je Burgiba sam, dokler je še pri moči, poskrbel, da po njegovi smrti ne bo prišlo do prerivanja za oblast in do zmed, ampak da se bo lahko organsko nadaljevala realistična politika, kateri je on nakazal in ji še daje smer.

Morov obisk je pripomogel k nadaljnji okrepitvi odnosov med Italijo in Tunizijo, kar je trenutno eden najbolj pozitivnih elementov v položaju na Sredozemlju.

Slovenci se premalo zanimamo za zunanjo politiko

Mnogokrat je v zadnjem času slišati pritožbe, da imamo Slovenci kot narod še vse preveč miselnost ali kompleks manjšine. Ta »manjšinska« miselnost se odraža med drugim v tem, da se skoro ne zanimamo za zunanjo politiko. Izjeme seveda so, vendar so redke. Mase slovenskih ljudi ostajajo čudno pasivne do svetovnega dogajanja.

Kdor pregleduje tuj tisk, vidi, da se med pismi bravcev vedno spet pojavljajo pisma, ki ki se ukvarjajo z zunanjepolitičnim položajem njihovega naroda in države ali s tem ali onim političnim dogajanjem v svetu. Takih pisem pri naša npr. mnogo nemški, francoski, angleški, ameriški, švedski, norveški, pa tudi italijanski in avstrijski tisk. Med »pismi bravcev« slovenskih dnevnikov pa cele mesece ne zasledimo pisma, ki bi obravnavalo zunanjepolitične pro-

bleme. To velja tudi za naš zamejski tisk. Skoro nikoli nam ne prispe v uredništvo naših zamejskih listov pismo bravca, ki bi komentiral kak mednarodni politični dogodek ali kakršnokoli dogajanje v zunanjem svetu. Kvečjemu da jih kak politični ali drugi dogodek v domačem okviru toliko razburi ali razvname, da vržejo na papir kak protest ali odobravanje.

PREVEČ MANJŠINSKEGA KOMPLEKSA

To potrjuje prej omenjene trditve, da je v nas še preveč manjšinskega kompleksa. Nekako navadili smo se na misel, da je zunanja politika nekaj, pri čemer Slovenci nimamo besede, ne tu v Italiji ne kje drugje, in da je vseeno, ali komentiramo kak dogodek v svetu ali ne, češ: kdo se pa meni za naše mnenje? To-

(Nadalj. na 2. strani)

Pretrgana pogajanja za premirje

Kot je bilo pričakovati, je Izrael te dni uradno naznanil, da se ne bo več udeleževal mirovnih pogajanj v New Yorku, ker je zdaj že jasno dokazano, da je Egipt izkoristil začasno premirje za nameščanje raketnih izstrelišč ob Sueškem prekopu. O tem so se prepričale tudi Združene države, ki so se sprva delale, kot da ne verjamejo izraelskim obtožbam, da bi rešile pogajanja. Izrael je pripravljen nadaljevati pogajanja samo pod pogojem, da se določi nova »razorožena cona« ob Sueškem prekopu, ki je Egipt ne bo kršil.

Trenutno je položaj kritičen in vsak hip je pričakovati, da bo prišlo do novih sovražnosti, ker bo Izrael skušal preprečiti nadaljnje utrjevanje Egipčanov ob prekopu. Poleg tega so arabski gverilci, ki so že od vsega začetka zavrnil pogajanja za premirje, zadnji čas naravnost pobesneli. Poleg neprestanih vpadov na izraelsko in zasedeno ozemlje so se spet spravili nad ameriška in izraelska civilna letala. V nedeljo so ugrabili kar tri letala, medtem ko se je napad na neko izraelsko letalo ponesrečil in zračni gusar je bil pri tem ubit, njegova pomagačka pa ujeta. Tiste potnike z ostalih treh letal, ki so judovskega rodu, imajo zdaj gverilci zajete na obeh letalih na nekem zapuščenem letališču v Jordaniji, medtem ko so veliko letalo »Jumbo« že razstrelili. V sredo so ugrabili še četrto letalo. Zdaj groze, da bodo razstrelili zajeta letala s potniki vred, če Švica,

Zahodna Nemčija in Anglija ne bodo izpustile zračnih gusarjev, ki so v tamkajšnjih zaporih.

Pretresljivo pri vsem tem je, kako je svet kljub splošnemu zgražanju nad tako barbarškimi metodami gverilje brez moči in pasiven nasproti izsiljevanju palestinskih oboroženih tolp. Njihovo ravnanje obsojajo celo v Sovjetski zvezi in v Egiptu, a vendar je videti, da nima nihče volje, da bi odločno napravil temu konec.

Palestinski gverilci na ta način izgublajo simpatije celo pri tistih, ki so doslej najbolj zvesto podpirali njihovo stvar, kajti očitnih in ogabnih zločinov nad ljudmi, ki niso ničesar krivi, in sistema talcev ne more nihče zagovarjati.

Novloe po svetu

V zahodnonemški liberalni stranki, ki podpira kanclerja Brandta (liberalec Scheel je zunanji minister), je prišlo do razkola. Iz stranke so izključili poslanca Siegfrieda Zoglmana, voditelja desne struje, ki je proti nemško-sovjetski pogodbi.

V zahodnem Berlinu je bilo v nedeljo tradicionalno ietno zborovanje nemških beguncev iz vzhodnih ozemelj. Letos na zborovanju ni bil navzoč zastopnik vlade, glede na rusko-nemško pogodbo. Begunci so ostro obsodili pogodbo, češ da jim je zaprla pot nazaj v nekdanje kraje.

V Lusaki v Afriki se je začela konferenca neuvrščenih držav. Jugoslovansko zastopstvu vodi sam predsednik Tito.

Ladinci hočejo kulturno avtonomijo

Zastopniki Ladincev so razposlali tisku (tudi naš list je prejel tako sporočilo) v nemščini napisano izjavo, v kateri pravijo, da so bile v »paketu pravic«, ki jih je italijanska vlada priznala Južnim Tirolcem, popolnoma prezrte njihove pravice in zahteve. »Paket« naj bi ovekovečil razdelitev ladinskega etničnega ozemlja na tri province, Bocen, Trident in Belluno. V zadnjih dveh provincah so Ladinci popolnoma brez pravic, ker niso priznani kot posebna etnična skupina, in so izpostavljeni brezobzirni italianizaciji.

Na njihov jezik gledajo italijanske oblasti še vedno le kot na narečje italijanskega jezika, čeprav je znanstveno že davno dokazano, da predstavlja ladinščina poseben jezik. Pod tem izgovorom in z raznimi pretvezami odrekajo Ladincem v provinci Trident kljub določilom deželnega statuta pravico do lastnih šol, v provinci Bocen pa so Ladincem priznane šole samo v Grödenski in Gaderski dolini, a so podrejene italijanskemu šolskemu skrbništvu. S tako odvisnostjo hočejo oblasti dušiti narodno samozavest Ladincev in oblikovanje njihove politične volje ter doseči poitalijančenje »na mrzel način«.

Ladinci zahtevajo: a) da se strnjeno ladinško etnično ozemlje s Cortino d'Ampezzo, Buchsteinom, Colle S. Lucia in dolino Fassa z Moeno spet združi v provinci Bocen; b) da se zagotovi ladinskemu ljudstvu boljše in trdnjše zaščito njegovega etničnega obstoja, jezika, kulture in posebnosti, kot je to zdaj storjeno s paketom za Ladince v pokrajini Bocen, in c) da se ustanovijo oz. ohranijo neodvisne ladinske šole za celo Ladinjjo. Tako je rečeno v omenjeni izjavi.

TUDI NAJBOGATEJŠI SO PASIVNI

Plačilna bilanca Združenih držav je bila v drugem četrtletju letos po še neuradnih podatkih deficitna za nekaj manj kot dve milijardi dolarjev.

Primanjkljaj proračunske bilance ob koncu drugega četrtletja 1970 pa je znašal 14,3 milijarde dolarjev ter je bil najvišji v zadnjih 25 letih. To dokazuje, da tudi najbogatejša država sveta nima uravnovesenega državnega proračuna, ker aktivna plačilna bilanca ni nujno znak blaginje in bogastva, ampak samo varčnega gospodarjenja.

Pisma bravev

BOJEVITI NADSKOF

Nadškof Helder Camara iz mesta Recife v Braziliji se že dolgo let vztrajno in z osebnimi žrtvami bojuje za pravice zatiranih Indiosov v Južni Ameriki. Ne boji se odločno nastopati tudi proti vladi in celo proti drugim škofom, ki obsojajo Camarovo gibanje v prid pravice in kruha lačnih revežev.

Za njegovo delo tvorne ljubezni do bližnjega so mu podelili v Združenih državah nagrado ubitega črnega voditelja Martina Luthra Kinga. Nadškof je predlagan tudi za letošnjo Nobelovo nagrado.

Slovenci se premalo xanimamo

(Nadaljevanje s 1. strani)

da zavedati bi se morali, da je svet danes v marsikaterem pogledu nedeljiva celota in vsak pomemben dogodek kjerkoli na svetu se posredno ali neposredno tiče tudi nas, morda takoj, morda kdaj pozneje. Tiče se nas vojna v Indokini, ker vpliva na politiko zahodnega in vzhodnega bloka, posledice te politike pa nosimo v tej ali v oni obliki vsi. Saj ta vojna ograža svetovni mir, s tem pa tudi naš mir. Vojna na Bližnjem vzhodu je z zaprtjem Sueškega prekopa presekal vodno pot, po kateri so plule tudi slovenske ladje in ladje tržaških ladjarjev, na katerih služijo tudi slovenski ljudje. Ker morajo pluti zdaj ladje okrog Afrike, mora ostati marsikatera slovenska družina mnogo dalje časa brez očeta, sina ali brata, kakor bi ostala v primeru, da bi bil ostal Sueški prekop. odprt.

GLAVO V PESEK?

Prav tako se nas tičejo odnosi med Združenimi državami in Sovjetsko zvezo. Če bi bila izbruhnila med njima vojna zaradi Kube, bi bili prizadeti mi, in če bi arabski terorizem sprožil novo svetovno vojno, kakor so jo sprožili nekoč strelji v Sarajevu, bomo spet kruto prizadeti tudi mi. Ko je bil leta 1915 podpisan v Londonu pakt med Anglijo, Rusijo, Francijo in Italijo, so takratni Slovenci in zlasti slovenski politiki pa tudi kulturniki, tiščali glave v pesek, kakor da se jih zadeva ne tiče, saj niti eden — kot je nedavno ugotovil neki zgodovinar — ni opozoril slovenskega ljudstva na to, kaj ta pakt pomeni, in so rajši lagali sebi in drugim. Toda zadeva se nas je vendarle prekleto tikala, saj je odtrgala vso Primorsko od Slovenije in zadala našemu ljudstvu na Primorskem — in s tem vsemu sloven-

skemu narodu — strahovit udarec, od katerega si nikdar več ne bo popolnoma opomoglo.

In ali ob primeru Češkoslovaške pri obeh zasedbah ni šlo tudi za našo usodo? In ali nismo tudi mi Slovenci prizadeti, če sklepajo imperializmi kravje kupčije v škodo kateregakoli malega naroda, pa naj so to Katanžani, Biafrčani, Čehi in Slovaki, Vietnamci, Korejci, Kurdi ali Judje? Prej ali slej bi postali mi predmet kravjih kupčij, kot smo že bili.

SLAB ZNAK

Spričo tega je torej zelo slab znak, da mesece in leta ne zasledimo niti v osrednjih slovenskih dnevnikih niti v našem tukajšnjem časopisju nikakršnega dopisa iz vrst bravev, ki bi pokazal zanimanje za zunanjo politiko. Iz tega lahko sklepamo, da se naš povprečen človek, pa naj živi na Štajerskem, v Ljubljani, v Kopru ali na tržaškem Krasu, v Trstu ali v Gorici, še vedno čuti samo kot slep objekt dogajanja v svetu, brez najmanjše volje, da ga skuša doumeti in da zavzame stališče do njega.

Na Tržaškem in Goriškem živi že na stotine, če ne na tisoče slovenskih izobražencev in vendar se skoro vsi obnašajo enako kot slovenski izobraženci v letih 1915-1918, da namreč vtikajo glave v pesek, namesto da bi z inteligentnim in budnim zanimanjem spremljali dogodke v svetu in jih skušali pravočasno dojeti in ukrepati, kolikor je pač mogoče. V današnjem svetu, ko množična občila v hipu povežejo najoddaljene kraje, je vsakdo soodgovoren za vse, kar se dogaja, in vsakdo je tudi soprizadet od vsake krivce — ali sokrivec.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna »Graphis« Trst

Pisma uredništvu**Kaj nam povedo številke**

Preteklo nedeljo smo pri proslavi štirih slovenskih narodnih mučenikov v Bazovici slišali tudi, da je bilo pred posebnim fašističnim sodiščem vsega skupaj 978 procesov, od teh 131 proti Slovincem in Hrvatom Julijske krajine. Na teh procesih je bilo izrečenih 42 smrtnih kazni, od teh 33 proti naši manjšini. To so številke, pri katerih se je vredno nekoliko pomuditi, še posebno zato, ker pravijo, da je matematika eksaktna znanost.

Prvo, kar pade v oči, je dejstvo, da je bilo tistih 131 procesov s 33 smrtnimi obsodbami proti naši manjšini precej hujša zadeva kakor ostalih 847 procesov, pri katerih je bilo le 9 smrtnih žrtev. To pomeni, da je proti Slovincem in Hrvatom vsak ČETRTI proces zahteval povprečno eno smrtno obsodbo, proti ostalim anti-fašistom pa povprečno komaj vsak STOTI!

Dobro je, da se spomnimo, da je v letih fašistične strahovlade predstavljala slovenska in hrvaška narodna manjšina v državi približno en odstotek skupnega prebivalstva. Nimam pri roki točnih števil, a gotovo nisem daleč od resnice, če napišem primerjavo 450.000 Slovencev in Hrvatov proti 45.000.000 večinskega naroda; se pravi en odstotek. Nad enim odstotkom je bilo izrečenih 33 smrtnih obsodb na 131 procesih; nad ostalimi 99 odstotki pa osem smrtnih obsodb s 847 procesi. Če bi bilo nad večinskim narodom izrečenih sorazmerno enako število obsodb kakor nad manjšino, bi to pomenilo v že ugotovljenem razmerju 99:1 — 3227 smrtnih obsodb in 12.969 procesov. Bilo jih je pa, kakor rečeno, 8 smrtnih obsodb in 847 procesov.

Tudi obratna primerjava je poučna: Če bi bilo nad našo manjšino izrečenih sorazmerno toliko obsodb kakor nad večinskim narodom, bi po sorazmerju 99:1 odpadlo na našo manjšino le osem procesov in pol (za večinski narod 847

procesov); na devet smrtnih obsodb državne večine bi pa na našo manjšino, ki je pomenila komaj en odstotek celokupnega prebivalstva, odpadlo komaj 0,09 odstotka smrtnih kazni.

Potrpežljivega bralca prosim, da z menoj naredi še sledeči zaključni račun: Če je našo manjšino doletelo namesto sorazmernega 0,09 odstotka smrtnih obsodb kar 33 žrtev, pomeni, da je bil ta krvavi delež za našo manjšino kar 330 krat večji od deleža večinskega naroda; v številu procesov pa smo imeli namesto sorazmerno -pripadajočih- osem procesov kar 131, to je ŠESTNAJSTKRAT več od večinskega naroda!

Čemu to številčenje? Zato, da s številkami povem, da je bil teror nad našim narodom s smrtnimi obsodbami 330-krat, s procesi pa 16-krat večji kot nad večinskim narodom. Možna sta dva zaključka:

1. ali je bil odpor naše manjšine proti fašizmu za tolikokrat večji zato, ker je bila za tolikokrat bolj socialno borbena?

2. ali pa je bil le nacionalni moment glavno gibalno take borbenosti?

Če bi sprejeli prvo alternativo, bi pomenilo, da bi, kar se tiče socialne borbenosti, lahko bili učitelji skoro vsem narodom Evrope. Nisem tak šovinist, da bi pripisoval svojemu narodu takšno superiornost. Sicer nam je tudi drugi ne priznajo in smo še vedno osumljeni škodljivega nacionalizma. Zase sem uverjen, da bi izključno socialni moment tudi pri našem narodu zahteval le sorazmernih osem procesov in nobene smrtnih obsodb.

Ostane tedaj le druga alternativa. Tu velja pripomniti, da je marsikdo videl v antifašizmu večinskega naroda edino možnega zaveznika v nacionalni stiski in se konsekvantno opredelil za določen svetovni nazor z izključno nacionalnih razlogov. Mislim, da te številke dovolj zgovorno pričajo, da je bil fašistični teror nad našim narodom in naš odpor proti fašizmu neprijetno večji kakor v vsej ostali državi. To potrjujejo tudi specialni bataljoni, v katere so pošiljali izključno ljudi iz Julijske krajine. Fašizem se za svoje imperialistične podvige samo na Slovence ni zanašal!

U.V.

Je bil res potreben škandal na bazoviški gmajni?

Bil sem prisoten na nedeljski počastitvi bazoviških junakov, ki so jo organizirali Odbor za proslavo bazoviških žrtev ter ANPI in druge italijanske organizacije. Mislim sem, da bo proslava v takem smislu, kot je bila pred petimi leti, ko se je ob STEDU zbrala na bazoviški gmajni pettisočglava množica, morje ljudi, ki je dobesedno napolnilo vso bazoviško planoto. Ker je bila letos počastitev v fratelančnem slogu, sem si pričakoval vsaj še enkrat toliko ljudi kot za STEDO. Toda uvidel sem, da si želijo tukajšnji Slovenci skupne slovenske počastitve svojih junakov, in to naj bo jasen dokaz vsem, ki še sanjajo o zloglasni fratelančnici, ki nam je

v povojnem času že odnesla dobršen del slovenskega prebivalstva.

Toda pustimo to in oglejmo si sam potek proslave. Vprašam se: ali je bil res potreben tak cirkus, kakršnega so nam uprizorili nekateri »napredni« mladinci. Same rdeče in vietnamske zastave, čudni dvojezični napisi (na bazoviški gmajni vsi dvojezični — na prvomajskih proslavah v mestu so pa dvojezični napisi prave bele vranel), ki so trdili, da pravi delavec nima domovine in podobne reči. Del »naprednih-aktivistov« se je med proslavo samo kar na tla usedel in se med govori glasno pogovar-

(Nadalj. na 7. strani)

POTOVANJE PO SKANDINAVIJI**VIATICUS**

VIII.

Vožnja z vlakom iz Københavna do Helsingöra traja približno pol ure in smer je vedno sever. V Helsingöru pa je treba prestopiti na drug vlak, čeprav vozni redi na københavnski postaji dopoveduje, da je vlak, v katerem smo se pripeljali do Helsingöra, »Nord-express« in bi moral peljati naravnost do Osla. Nič ne pomaga, treba je prestopiti v švedski vlak, ki čaka na drugem tiru, ta pa počasi zapelje na ladjo-brod, podobno, s kakršno smo se pripeljali iz Nemčije na Dansko. Na ladjo-brod se je vkrcalo tudi veliko Švedinji, največ gospodinji, tudi z otroki, in deklet, ki so bile prišle, kot je kazalo, nakupovat na dansko stran. Vmes pa so bile morda tudi Danke, ki so šle nakupovat na švedsko stran. Po nabasanih torbah, polnih sadja in zelenjave, je kazalo bolj na Švedinje. To me je živo spomnilo na naš »maloobmejni promet« v Trstu.

Ker je obala na obeh straneh čisto nizka, preliv pa kljub temu, da izgleda na zemljevidu ozek, precej širok, smo nekaj časa pluli, ne da bi videli zemljo na obzorju. Šele čez čas se je dvignila nad morsk gladino visoka stavba, morda silos. Spet so nas spremljali galebi, toda morje je bilo precej razburkano in preko krova je bril mrzel ve-

ter. Nebo je bilo neprijazno; bati se je bilo, da nas bo sprejela Švedska s slabim vremenom. In res je začelo deževati, še preden je vlak v Hälsingborgu, na drugi strani preliva, zapeljal z ladje. Obala se je zdela pusta, videti je bilo le malo ljudi in še tiste z dežniki. Že v danskem Helsingöru sem se znašel v vagonu s kupeji, ki so bili vsi zasedeni z ameriški, pa tudi francoski družinami ali skupinami. Moral sem stati na hodniku. Enako še nekaj drugih, ki smo bili v Helsingöru zadnji prišli na švedski vlak, med njimi nekaj mladih Alžircev. Sprevodnik nas je opozoril, da so priklopili zadaj še druge vagone. Tako smo šli tja. Bil sem prijetno presenečen. Vagoni so bili skoraj prazni, novi in naravnost elegantni. Visoki sedeži, prevlečeni z umetnim usnjem, so bili obrnjeni na eni strani naprej, po dva vštric, po drugi nazaj. S posebno ročico se je dalo naslonjalo regulirati v pokončnejšo ali bolj počevno lego, primerno za spanje. V višini glave je bila bela, čista prevleka. Okna so bila velika, primerna za razgled. Le police za kovčke so bile nenavadno visoke, tekle so ob steni po vsej dolžini voza nad okni. Toda nihče, razen mene, ni porinil kovčka tja gor. Vsi so jih pustili na posebnih, velikih in nizkih policah na obeh koncih vagona.

Toda previdnost je mati varnosti, sem si

dejal, bolje je obdržati kovček na očeh. Prišel bi v veliko zadrego, če bi izginil. Navzočnost nekaj Alžircev ni vplivala preveč pomirjajoče. Verjetno so to predsodki, toda bolje je biti previden kakor nehoti pomagati financirati potovanje ljudi, ki se iz bogvekakšnih razlogov spustijo z afriških obal na potovanje po Skandinaviji. Težko, da bi jim lastni standard to dovoljeval. Pozneje sem odkril, kaj vleče Afričane v Skandinavijo in s čim skušajo kriti potne stroške — kupčevanje s pornografijo, s folklornimi predmeti in včasih tudi z lastnimi spolnimi sposobnostmi.

Po precej dolgem čakanju v Hälsingborgu je vlak končno odpeljal naprej. Med čakanjem mi je prišlo na misel, če bi morda ne bilo bolj preprosto, da bi potniki na danski strani izstopili iz danskega vlaka, se podali s svojo prtljago na ladjo-brod in vstopili v Hälsingborgu na švedski vlak, ki bi že stal pripravljen ob ladji. Na obeh straneh bi bilo treba napraviti le nekaj desetnih metrov hoje, prihranjenega pa bi bilo ogromno manevriranja z obema polovicama vlaka in časa. Kdor si je zamislil takole prevažanje vlaka, očitno ni imel preveč čuta za praktičnost in čas mu ni pomenil zlata. Edino za avtomobile je ladja-brod praktična, saj drugače bi bila avtomobilistom zaprta pot na danske otoke in na Švedsko (z danskih otokov), in švedskim pa na celino. Seveda pa bodo tisti, ki so si zamislili prevoz vlaka, tudi zanaprej vztrajali pri svoji zamisli in se ne bodo menili za take nergaške kritike.

(dalje)

S Tržaškega

Slovesnost v spomin bazoviških junakov

V soboto, 5. septembra, ob 16. uri so se na gmajni ob Bazovici zbrali zastopniki slovenskih organizacij, da se poklonijo spomenu bazoviških mučenikov Bidovca, Marušiča, Miloša in Valenčiča, ki so pred štiridesetimi leti žrtvovali najdražje, kar so imeli, življenje, za svobodo in pravice svojega naroda.

Po uvodni pesmi, po položitvi vencev in po uvodnih besedah Zorka Hareja o vzroku in namenu svečanosti so njihovo zvestobo ljudstvu, njihov pogum v izvrševanju dolžnosti do svojega naroda, njihovo nesebičnost in predanost bližnjemu ter pomen njihove žrtve prikazali in slavili govorniki, ki so doživeli najhujše in najbridkejše dneve, ki jih je prestalo naše ljudstvo v teh krajih. In zato je bilo njihovo pričevanje pristno in živo. Pred spomenikom bazoviških žrtev so govorili: Niko Kosmač, obsojen skupno z Bidovcem in tovariši na 25 let ječe, dr. Avgust Šfiligoj, obsojen od Posebnega sodišča, števerjanski župan Stanislav Klanjšček, bojevniki v drugi svetovni vojni, Boris Pahor, interniranec v nacističnem taborišču smrti.

Za njimi so Matejka Peterlin, Silvan Kerševan in Bojan Brezigar prebrali vsak po eno pismo na smrt obsojenih, med temi tudi pismo žrtve iz drugega tržaškega procesa, Simona Kosa.

Svečanost je, kakor smo rekli, začel moški zbor iz Gorice, ki je pod vodstvom Zdravka Klanjščka zapel Gallusovo Glejte, kako umira pravični, in je slavje tudi zaključil s

»KRAŠKI TEDEN«

V okviru »kraškega tedna« je bil v ponedeljek v Repnu mednarodni pogovor znanstvenikov o naravi s posebnim ozirom na zaščito Krasa. Istočasno so odprli v »kraški hiši« razstavo fotografskih posnetkov kraških zanimivosti in posebnosti.

V torek zvečer je bilo v Velikem Repnu tekmovanje v briškoli. Ker se je prijavilo veliko tekmovalcev (nad 100), bo 16. najboljših parov igralo finalni kolo v petek zvečer v dvorani gostilne Križman. Po tekmovanju bo zakuska.

V sredo popoldne pa so bila na vrsti razna tekmovanja v domačih opravilih, tako tekmovanje natakarkjev v nošenju pijače, tekmovanje v preji s starimi kolovrati in v pletenju. Zvečer pa je nastopil na borjaču kraške hiše domači pevski zbor S. Kumar, ki je pod vodstvom dirigenta Guština zapel vrsto slovenskih narodnih in partizanskih pesmi.

V četrtek sta bili na sporedu letošnja fantovščina in deklščina in večerni ples na prostem.

V petek in soboto pa bodo na vrsti priprave za kraško ohcet, ki se bo pričela v nedeljo, 13. t. m. z mašo v repentaborski cerkvi ob 10. uri.

Za to tipično kraško prireditev je iz leta v leto večje zanimanje pri domačinih in prav je, da se поблиže seznanimo z običaji in navadami naših prednikov. Poleg tega pa je te dni v Velikem Repnu prav prijetno in zabavno, saj povsod vlada veselo razpoloženje.

pesmijo o človeku v zaporu, ki hrepeni po soncu in prostosti. Pesem Sonce vstajaš in zahajaš je izpoved avtorja Lojzeta Bratuža, ki je v drugih okoliščinah in času padel kot žrtev istega političnega nasilja.

Bila je sredi kraške goličave in v blišču toplega jesenskega sonca enotna, topla, občutena in zbrana proslava, kakršna se spodobila pred spomenikom mož, ki so pred štiridesetimi leti žrtvovali svoje življenje, da bi njihov narod lepše in srečneje živel.

NEDELJSKA PROSLAVA V BAZOVICI

V nedeljo popoldne je bila pred spomenikom padlim štirim narodnim mučencem pri Bazovici spominska proslava za 40-letnico njihove smrti. Priredile so jo partizanske in leve organizacije. Zbralo se je okrog 2000 ljudi s Tržaškega, Goriškega in z onkraj meje. Navzoči so bili tudi družinski člani padlih žrtev.

Spominska govora sta imela senator Sema (KPI) in pesnik Filibert Benedetič. Prvi je poudaril, kakšne krutosti je počenjal fašizem nad slovenskim in hrvaškim ljudstvom v Italiji, katerega boj za narodne pravice je

bil napreden in je pomenil boj za svobodo vseh. Najzavednejši slovenski in hrvaški mladenci so pravilno spoznali, da je rešitev samo v oboroženem boju.

Filibert Benedetič pa je podrobneje orisal boj Slovencev in istrskih Hrvatov proti fašizmu in njihove nesorazmerno velike žrtve v boju proti fašizmu, glede na celotni antifašistični boj. Sledilo je polaganje vencev in nekaj pesmi.

— o —

KAR JE ZA ENE UGODNOST, JE ZA DRUGE KRIVICA

V Sloveniji manjka okrog 50.000 stanovanj. Slovenski tisk se pritožuje, da manjka denarja za gradnjo novih stanovanj, čemur je delno krivo dejstvo, da so stanovanjske najemnine mnogo prenizke, tako da se iz njih sploh ne nabira denar za nove gradnje. Podjetja, ki so zgradila stanovanja za svoje uslužbenke, imajo od njih samo izgubo in jih zato za zelo nizke cene rajši prodajo stanovalcem, s čimer se rešijo vsaj nadaljnje izgube.

Nizke najemnine v Sloveniji, ki vzbujajo nam tržaškim najemnikom zavist, imajo torej tudi svojo negativno stran, ker zavirajo gradnjo novih stanovanj in povzročajo tako krivico tistim, ki šele iščejo stanovanje. To pa so predvsem mlade družine in tisti, ki bi se radi poročili.

O čem so razpravljali v Dragi

Društvo slovenskih izobražencev iz Trsta je v soboto in nedeljo priredilo že tradicionalne »študijske dneve« v Dragi. Prisotnost velikega števila slovenskih izobražencev tako iz zamejstva in zdomstva kot iz Slovenije najbolje potrjuje veljavnost teh srečanj, tako da se nam zdi, kot da bi nekaj zmanjkalo v našem kulturnem življenju, če bi ti »študijski dnevi« odpadli.

V soboto je po pozdravu društvenega predsednika prof. Jožeta Peterlina imel prvo predavanje vseučiliški profesor, dr. Jože Goričar iz Ljubljane. V tekoči besedi je obrazložil socialno preobrazbo slovenske družbe, kot izhaja iz številnih znanstvenih izsledkov. O socialni preobrazbi v zamejstvu je kratko spregovoril Maks Šah. Pesnik Ciril Zlobec, urednik revije »Sodobnost« v Ljubljani, je nato govoril o današnji slovenski idejno-kulturni stvarnosti, pri čemer je zlasti poudaril idejno strujenje, kot se kaže pri določeni skupini mlajših kulturnih ustvarjalcev. Sobotna predavanja so se zaključila s koreferatom Vladimira Vremca iz Trsta, ki je govoril o idejnih tokovih, kot se javljajo v zamejstvu in zdomstvu.

V nedeljo dopoldne se je po maši, ki jo je daroval ljubljanski pomožni škof Lenič, nadaljeval niz predavanj in diskusija. Prvi je o kulturni povezanosti govoril Tomaž Pavšič iz Idrije. V živahni besedi je prikazal mnogoteré hibe, ki to povezanost, posebno v obmejnem prostoru, precej hromijo.

Za njim je predaval dr. Susič iz Gorice o mednarodni povezanosti. Na podlagi statističnih izsledkov Zavoda za mednarodno sociologijo v Gorici, pri katerem tudi sodeluje, je izvajal izredno zanimive podatke o povezanosti ob naši meji. Vnesel je nov način podajanja, sicer bolj statistično tehniškega,

a oprtega na znanstveno proučevanje.

Pri živahni razpravi so se oglasili k besedi nekateri udeleženci, med njimi dr. Štoka, ki je opozoril na marsikatero vzroke, ki šibijo slovenstvo med nami samimi. Prof. Bednarik je razpravjal o položaju našega šolstva in je ob splošnem priznavanju podčrtal, da tudi mnoge slovenske družine hromijo zamejsko slovenstvo, ker ne pošiljajo lastnih otrok v slovenske šole. Dotaknil se je tudi šolskih razmer v Beneški Sloveniji.

V nedeljo popoldne je imel prvo predavanje dr. Maks Miklavčič, dekan bogoslovne fakultete v Ljubljani. Tema njegovega predavanja je bila: etični potencial in stiska malih narodov pri sodobnem razvoju enotnega človeške družbe. To zahtevno snov je predavatelj obdelal zlasti z navajanjem številnih dogodkov, ki jih je sam doživel v svoji dolgoletni profesorski praksi. Zanimiv, idejno jasen in stvaren koreferat o isti temi je nato imel dr. Matej Poštovan iz Trsta.

Veliko pričakovanja je med udeleženci bilo za predavanje pesnika in pisatelja Edvarda Kocbeka, ki je govoril o zaprtosti in odprtosti sodobne slovenske kulture. Izhodišče njegovih izvajanj je bila sedanja »potrošniška družba«, ki je nista predvideli niti marksizem niti krščanstvo. V drugem delu predavanja pa je govornik podal svoj pogled na sedanjo stopnjo razvoja marksistične misli in prakse v Jugoslaviji in na krščanstvo, zlasti, kot se danes kaže v institucijah katoliške Cerkve.

Zadnji referat je imel Lev Detela, pisatelj, ki živi na Dunaju. Govoril je o odprtosti in zaprtosti slovenske kulture v zamejstvu in zdomstvu.

Po vseh predavanjih je bila razprava,

Krmin

NOV OBČINSKI ODBOR

V ponedeljek zvečer so tudi v Krminu izbrali novega župana in odbornike. Za župana je bil izvoljen s 13 glasovi dosedanji župan Luciano Stecchina, krščanski demokrat. V svojem zahvalnem in kratkem načelnem govoru je poudaril, da bo nova levosredinska uprava nadaljevala z delovnim programom, katerega je izvajala že prejšnja občinska večina.

Za odbornika je bil izvoljen tudi Slovenec Gradimir Gradnik, znani vinski pridelovalec in član socialnodemokratske stranke. Za odborniškega namestnika je bil izbran Peter Devinar, tudi socialni demokrat. Tako imamo v krminkem občinskem odboru prvič dva člana Slovenca. V prejšnjem je imel odborniško mesto industrialec Ivo Prinčič, na krščansko demokrati listi, ki pa to pot ni bil izvoljen.

DRUŽINSKI IZLET

Slovensko planinsko društvo v Gorici bo priredilo v nedeljo, 20. septembra, enodnevni družinski izlet z avtobusom. Izletniki se bodo peljali pod vodstvom društvene predsednice Smetove skozi Ljubljano v Celje, od tod v Rogaško slatino, skozi Podčetrtek v Kumrovec na Hrvaškem. Na vseh omenjenih krajih bodo krajše postaje. Glavni oddih bo v Kumrovcu.

Pot domov bo pa vodila po Dolenjski skozi Brežice, Novo mesto, mimo Višnje gore v Ljubljano in Gorico. Vpisovanje je na društvenem sedežu ul. Malta 2. Vožnja stane za člane 2600 lir, za hrano poskrbi vsak zase. Odhod bo s Travnika ob peti uri, zjutraj.

SPOMINSKE PROSLAVE

V soboto bodo obhajali v Gradiški spominsko svečanost ob 25-letnici odporniškega gibanja. Popoldne bodo zborovali v gledališki dvorani bivši jetniki v nacističnih taboriščih. Osrednji govor bo imel senator podpredsednik Pietro Caleffi. Nastopil bo tudi »Komorni moški zbor« iz Celja z narodnimi in odporniškimi pesmimi.

V nedeljo 13. septembra bodo pa v Selcah odkrili spominski steber kot znak ustanovitve prvih odporniških oddelkov za svobodo

Spremembe v občinskem svetu

Sestava goriškega občinskega sveta še ni popolnoma urejena. Med krščanskimi demokrati in liberalci utegne priti še do kakih sprememb.

V vrstah Slovenske demokratske zveze se je pa že nekaj spremenilo. Že na prvi občinski seji je manjkal svetovalec SDZ prof. Bratuž, ki se je prav tiste dni nahajal v Arezzu pri mednarodnih pevskih tekmah.

Medtem pa je poslal vodstvu svoje politične skupine pismo, v katerem sporoča, da odstopa od mesta občinskega svetovalca. »Katoliški glas« piše, da »iz nepojasnjenih osebnih razlogov«.

Na Bratuževo mesto bo prišel prvi med neizvoljenimi kandidati SDZ prof. Bratina. Po neuradnih vesteh je prišlo do te odločitve po nekem dogovoru med obema skupinama, ki sestavljata SDZ, to je med Slovensko demokratsko skupino in Slovenskim ljudskim gibanjem. Med obema skupinama je bilo menda sklenjeno, da morata priti v občinski svet po eden izmed članov obeh smeri.

— o —

Števerjan

JAVNA DELA — DRUŠTVENO GIBANJE

Po županovih in odborniških volitvah in preprih, ki so bili s tem v zvezi in so jih nekateri vzeli resno, drugi zopet le kot »nevihto v kozarcu vode«, stoji pred novimi občinskimi upravniki vrsta javnih del, ki se deloma že izvajajo, druga pa bodo prišla menda prav kmalu na vrsto.

Osrednje vprašanje je, kot tudi po drugih občinah, dokončna ureditev javnih cest. Dela za cesto po Dolgem bregu so že bila dana na dražbo. Širjenje in asfaltiranje te ceste je sprejelo neko vidensko podjetje za ceno desetih milijonov. Prav tako je županstvo že v dogovoru za popravo in razširitev ceste v Ašče. Sredi meseca bodo na dražbi tudi dela za cesto od Dvora, navzgor k trgu pred cer-

kvijski in na drugo stran do oslavske glavne ceste; za stroške približno 13 milijonov lir bosta prispevali dežela in občina.

Prav te dni je prišel tudi odlok za ureditev ceste Bukovje - Jazbine - Plešivo. Stroški so predvideni na 300 milijonov lir, za konec tega meseca je razpisana dražba. Lotiti se pa bo treba tudi popravil na že skoraj neuporabni cesti iz Bukovja v Grojno. Upajmo, da ne bo tudi pri tem kakih zaprek.

Občinska uprava ima v načrtu tudi zgradnjo stanovanjske hiše s šestimi stanovanji; tudi za ta dela bo razpisana dražba v prihodnjem mesecu.

PORAVNAJTE NAROČNINO!

Tudi domači fantje in dekleta se živahno udeležujejo. Od 8. do 20. septembra imajo člani športnega odseka »Brda«, včlanjeni v prosvetno društvo »Sedej«, svoj športni teden. Tekmujejo v različnih panogah na igrišču, ki so si ga pripravili ob razsežnem novem parkirnem prostoru.

Pohvaliti je treba tudi domači godbeno-pevski krožek Lojze Hlede ali »fantje z Britofa«; trije igrajo, pet jih nastopa z domačimi popevkami. Pred nekaj dnevi so se odlično postavili v Ptuj. Njih zvoke so prenašali tudi po radiu in bodo fante pokazali tudi po televiziji. Slišali pa jih bomo večkrat tudi pri domačih nastopih.

Standrež

POROKA — »ZVON«

Proti koncu avgusta se je poročila visokošolka Nevena Budal z Brunom Coceanijem iz Ločnika. Nevesta je znana kot vneta prosvetna delavka in pevka. Mlademu paru voščijo znanci in prijatelji dosti sreče v novem življenju.

Izšla je septembrska številka domačega glasila »Standreški zvon«, ki ga izdaja prosvetno društvo »Standrež« pod uredništvom dr. Damijana Pavlina. V zadnji številki prinaša zanimive novice iz standreškega domačega in prosvetnega življenja. V njem bomo tudi dobre spise šolskih otrok. Spoznavati domačo vas pa uči prof. Bednarik v članku »Standrež v starih imenih«, ki se bo nadaljeval.

Za »Števerjanskim vestnikom« je »Standreški zvon« drugo domačijsko in prosvetno glasilo naših društev na Goriškem.

FOLKLORNI PRAZNIK

V okviru turističnih prireditev se pripravljajo v Gorici tudi zgodovinsko-folklorno srečanje, ki je določeno za 12. in 13. september.

Udeležbo je priglasilo štirideset domačih in tujih folklornih skupin in štiri godbe na pihala. V folklorni povorki bosta nastopili tudi skupini »Emona« iz Ljubljane in »Djuro Djakovič« iz Slavonkega Broda. Poleg teh še skupine iz Avstrije in Južnega Tirola.

Poleg povorke je letos napovedana tudi mednarodna folklorna tekma na goriškem gradu. Razsodišče bo upoštevalo pri nagrajevanju poleg nastopov samih tudi ljudske noše in glasbila iz prejšnjih časov, ki jih bodo predstavljale posamezne skupine.

Občinski sklepi v Sovodnjah

Nova občinska uprava je sprejela na svoji zadnji seji več sklepov upravnega značaja. Med temi je tudi ureditev občinske knjižnice. Sprejet je bil njen pravilnik, sestavljeno njeno nadzorstvo. Knjižničar pa je občinski odbornik Danilo Zigon.

Županstvo je tudi razdelilo dva milijona in 200 tisoč lir za knjige in šolske prevoze sovodnjskih dijakov. Pravtako je bila nakazana nekaterim potrebnejšim občinarjem manjša vsota, ki jo je dala v ta namen na razpolago deželna uprava. Z zadovoljstvom pa moramo ugotoviti, da je splošni gospodarsko-socialni položaj vseh občanov precej ugoden; saj sta v uradnem seznamu občinskih revežev vpisani samo dve osebi.

Na zadnji seji so bili izvoljeni tudi novi občinski računski pregledniki, in sicer Devetak Remo od opozicije ter Fajt Vilko in Primožič Vito iz večinske skupine.

Občina je pred nekaj dnevi dala v zakup tudi popravila šolskega poslopja na Vrhu. Dela je prevzelo domače podjetje Gril za ce-

no osmih milijonov lir. Na šoli manjka predvsem dobra streha, sicer pa bo popravljeno celotno poslopje. Prepleskana sta bila tudi otroška vrtca v Sovodnjah in v Rupi. Zidarskih in pleskarskih rok pa je tudi potrebne zunanje lice šolske stavbe v Rupi.

— o —

URNIK MEJNIH PREHODOV

Za obmejni prehod druge vrste pri Devetakih je določen nov urnik takole: v januarju, februarju, novembru in decembru od 6. do 18. ure; v marcu, aprilu, septembru in oktobru od 6. do 19. ure; v maju, juniju, juliju in avgustu od 6. do 20. ure. V poletnih mesecih je pa prehod odprt ob prazničnih dneh do 21. ure.

Mejni prehod pri Palkišču je odprt samo za dvolastnike. V mesecih marec, april, maj od 8. do 17. ure; v juniju in juliju od 6. do 20. ure; v avgustu in septembru od 7. do 18. ure. Druge mesece in ob petkih, sobotah in nedeljah je prehod zaprt.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Jože Pogačnik „Pesmi mladih let“

Mohorjeva družba v Celju je izdala pred kratkim zbirko pesmi Jožeta Pogačnika pod naslovom »Pesem mladih let«, v lepi opremi arhitekta Toneta Bitenca. Jože Pogačnik, danes ljubljanski nadškof, je veljal v desetletju pred zadnjo vojno za enega najboljših mladih slovenskih pesnikov; posebno njegove religiozne pesmi so zelo cenili, mladino pa je navdušil z nekaterimi svojimi pesmimi na motiv domače zemlje.

V uvodu v novo zbirko Pogačnik posredno spominja to svojo nekdanjo priljubljenost kot pesnik, ko piše: »Mnogi me že nekaj let nagovarjajo, naj spet izidejo pesmi mojih mladih let. Če je v njih kaj lepega, naj le izidejo — take, kakor so napisane. Morda bodo tudi v današnjem zbeganem času koga prepričale, da more tudi veren človek ustvarjati. Tistim pa, ki mislijo, da so take pesmi že davno potopljen svet, naj dokazujejo, da ta svet živi. Te skromne pesmi naj pa tudi povedo, da sem reven človek. Sinjim ozoram sem dodal še vrsto pesmi, v katerih isti osnovni zvoki mirneje izzvenjajo. Naj te pesmi bravca prepričujejo, kako se najbližji in najdaljnji svet tesno prepletata.«

Pogačnikova nekdanja pesniška zbirka je imela namreč naslov »Sinje ozare« in pod istim

naslovom so tiste pesmi tudi zdaj objavljene. Drugi del — pesmi, ki jih je dodal — pa ima naslov »Trije zvonovi«. Zbirka »Sinje ozare« je razdeljena v ciklus Jaz, Bog in Zemlja. Ko jih človek prebira, opazi, da so te pesmi v oblikovnem in jezikovnem pogledu že prevlečene s patino časa — jezik je namreč tu pa tam že rahlo zastarel — da pa so ohranile vso svojo notranjo, duhovno in poetično svežino. In morda jih danes celo bolj uživamo — in lažje razumemo — kakor so jih uživali in razumeli bravci pred več kot tremi desetletji. V njegovih pesmih se zrcalijo notranji boji, stiske, dvomi, vernost in zanos mladega duhovnika, ki bi rad zvesto služil Bogu in ljudstvu ter izpolnjeval svojo dolžnost, šel preko svojih osebnih bolečin in stisk k cilju, kot nakazuje v pesmi »Krištof«:

»Pa da sem brat
ajdovske deklice same,
ne bi se znal prestopiti
čez te globoke drage
Pa da sem tudi
grčavi Krištof sam,
še ne bi mogel prenesti
sebe na drugo stran.
Vendar moram
čez to valovje voda,
nesti se hočem preko
povodnji srca.«

Pogačnikove pesmi preveva nežnost, ki prihaja do izraza zlasti v njegovih religioznih pesmih. Nekateri so pravi biseri religiozne lirike. Poleg moderne ekspresionistične simbolike je občutiti v njih tudi vpliv ljudskih verskih pesmi.

Kar zadeva pesmi s posvetnimi motivi, opeva Pogačnik intimno doživljanje narave, srečanja s pticami in tekočimi vodami in murni so mu

črni menihi v travi poletnega, od vročine žehtnega travnika. Več pesmi je na motiv znamenj ob poti. Zlasti v dodanih pesmih »Trije zvonovi« pa najdemo tudi še stvarnejše, modernejše motive, kot na primer v pesmi »Novembrska noč«, o cestni nesreči. Tu pa tam se vpletajo v njegovo poezijo tudi rahli, mili erotični motivi, npr. v pesmi »Dekle na brvi«.

V ciklusu »Zemlja« je objavil pesmi, ki izražajo njegovo navezanost na domačo slovensko zemljo in njegovo ljubezen do nje. Tam spet srečamo lepo pesem »Domača zemlja«, ki je postala pred vojno prava himna slovenskih študentov, s svojimi znamenitimi verzji:

»O zemlja domača,
ti si nam kakor češminov cvet!
Križem krašem po svetu človek hodi,
išče dela čez dan in v sanjah blodi;
tujčevo vino pije in ni pijan,
grabi z obema rokama,
pa vendar zaman:
ni ene ljubezni v tujini ni zanj,
ni ena topla roka ne seže mu v dlan.
Nazadnje vsi —
da se spet tista povest ponovi —
vračamo k tebi se kot svetopisemski sin.«

V pesmi »Naše njive« pa kot prerok oznanja vero v bodočnost slovenskega naroda:

»Vzhod je od jutra umit.
Zibelke pojo:
Pride nov svit, pride nov svit!«

Kulturne novice

Letošnjo literarno nagrado »Campiello« so podelili v Benetkah Mariu Soldatiju za knjigo »L'attore« (Igralec). »Campiello« je ena najbolj uglednih italijanskih literarnih nagrad.

Knjiga Borisa Pahorja »Odisej ob jamboru« (kot znano, gre za zbirko esejev in razmišljanj o usodi slovenskega naroda) je že pošla. Slišati je, da misli Pahor na drugo izdajo.

RAZPIS ABONMAJA SLOVENSKEGA GLEDALIŠČA V TRSTU ZA SEZONO 1970-71

REPERTOAR ZA ABONENTE:

1. Lev Nikolajevič Tolstoj: MOČ TEME
2. Ludwig Holberg: JEPPE S HRIBA
3. Dominik Smole: ANTIGONA
4. Vitaliano Brancati: RAFFAELE
5. SLOVENSKA NOVOST
6. GOSTOVANJE DRAME S N G IZ LJUBLJANE
7. GOSTOVANJE DRAME S N G IZ MARIBORA

VRSTA ABONMAJEV:

- Premierski:
Red A (prva sobota po premieri)
Red B (prva nedelja po premieri)
Red Mladinski v sredo
Red Mladinski v četrtek
Red Okoliški (popoldanska predstava na dan praznika)

CENE ZA ABONENTE:

	Premiera	Ponovitve
Parter A (središnji sedeži)	13.000	6.000
Parter B (ostali sedeži)	8.000	5.000
Balkon	4.500	3.000
Okoliški abonma		Lir 6.000
(preskrbljen prevoz)		
Mladinski abonma		» 2.000
Invalidi		» 2.000
(za katerokoli vrsto abonmaja).		

SG v Trstu razpisuje za premiere, tudi družinski abonma, ki omogoča družinam skupni obisk z enim samim osnovnim abonmajem, h kateremu vsak nadaljnji družinski član doplača po Lir 2.000.

Abonmaje vpisujemo vsak dan, razen ob praznikih in v ponedeljskih dopoldne, v Tržaški knjigarni, ul. S. Francesco 20, tel. 61-792, od 8. do 12.30 in od 18. do 19.30. Plačljivi so v treh obrokih do 1. februarja 1971.

Dosedanje cenjene abonente prosimo, da potrdijo svoje abonmaje do sobote, 12. t. m. samo do tega dne jim bomo lahko zagotovili njihove lanske sedeže.

Mauriacov pogreb

Pisatelja François Mauriac so pokopali v soboto z vsemi častmi, ki jih lahko nudi Francija svojim velikim ljudem pri poslednjem slovesu. Cerkveni pogrebni obredi so bili dopoldne v baziliki Notre Dame v navzočnosti predsednika republike Pompidouja. Mauriac je dobil poslednje bivališče na vaškem pokopališču v Vemarsu, 30 km od Pariza, kjer je prebil zadnje poletje.

De Gaulle, Mauriacov prijatelj, se ni udeležil pogreba, ker sploh ne zapušča svojega posestva Colombey. Pogrebu je sledil po televiziji. Italijo je zastopal na pogrebu veleposlanik Malfatti, ki je izrazil Mauriacovi vdovi in štirim otrokom sožalje predsednika Saragata, ministrskega predsednika Colomba in zunanjega ministra Mora. Med nešteti venci je bil tudi venec predsednika republike Saragata, katerega je vezalo z Mauriacom staro in trdno prijateljstvo.

— o —

»PESNIKI BREZ DOMOVINE«

Lev Detela, ki se je te dni udeležil študijskih dni v Dragi, je objavil v švicarskem dnevniku »Die Tat« z dne 15. avgusta oceno prve knjige zbirke »Dichter ohne Heimat« (»Pesniki brez domovine«), ki jo je izdal Mednarodni PEN-Club, center za begunske pisatelje, pri založbi Logos v Münchenu. Prva knjiga je posvečena češki in slovaški literaturi v begunstvu. Sledile bodo še nadaljnje knjige zbirke »Pesniki brez domovine«.

PO KONICAH PRSTOV V PROSTOST — IN V NOVO LJUBEZEN

Sovjetske oblasti je neprijetno prizadel beg prve plesalke gledališča Kirov v Leningradu, Natalije Makarove. Med gostovanjem svoje skupine v Londonu je zaprosila britanske oblasti za politično zavetje, pri čemer se je s pravo balnetno spretnostjo izmuznila nadzorstvu svojih »angelov varuhov«. Baj je sklenila ostati v Londonu iz ljubezni, ker se je zaljubila v nekega Angleža.

Makarova je že trikrat ločena. Veljala je za najboljšo sovjetsko plesalko.

FILIBERT BENEDETIČ NIMA SREČE Z IMENOM

Marsikdo nima sreče v tem ali onem, recimo pri denarju ali v ljubezni, pesnik Filibert Benedetič pa je nima s svojim imenom. Na nedeljski slovesnosti pred spomenikom štirih ustrelnih bojevnikov za slovensko svobodo v Bazovici se predstavljavcu nikakor ni hotelo posrečiti, da bi pravilno izrekel Benedetičevo ime. Dvakrat ga je proglasil za Filiberta Avgustinčiča, enkrat pa še za nekaj bolj čudnega. Končno je ob sufliranju blizu stoječih le izrekel pravilno ime.

Toda to še ni bilo dovolj. Tudi ljubljansko »Delo« je v ponedeljkovi številki, v kateri poroča o nedeljski slovesnosti v Bazovici popačilo Benedetičevo ime v Benedičič. Najbolje bo, da si Benedetič izmisli psevdonim, ki si ga bodo ljudje lažje zapomnili.

V Italiji umre vsako leto do 300 ljudi zaradi zastrupitve z gobami

Začenja se »gobji letni čas« in spet se bo razlezlo po gozdovih na tisoče in tisoče ljubiteljev gob — ali bolje nabiranja gob, tega najbolj poetičnega in meditativnega, najbolj z živo naravo povezanega športa. Težko bi namreč nabiranje gob imenovali delo, razen za tiste, ki nabirajo gobe zgolj za to, da jih prodajo in se od tega preživljajo. Za večino nabirateljev gob pa je to nadvse prijetno, nikdar dolgočasno, vedno napeto in razgibano kratkočasje, polno prijetnih presenečenj, pa tudi razočaranj. Včasih nালেte kar na kupu na prekrasne gobane, jurčke in razne druge užitne gobe (pravi gobarji jih poznajo na desetine), včasih pa pripravijo cele ure, ne da bi naleteli na pošteno gobo. Toda pravi gobar je filozof. Kar ni danes, bo jutri. Med iskanjem gob ima veliko časa in priložnosti premišljevat o stvareh tega in onega sveta in zlasti o svojih lastnih zadevah. Družbo mu delajo le kakšni zajčki, srne in ptice, drugače pa vladata okrog njega blažen mir in čisti gozdni zrak.

Vendar pa ima nabiranje gob tudi svoje nevarnosti. Na mednarodnem zborovanju proti zastrupitvam, ki je bilo preteklo dni v Rimu, in se ga je udeležilo nad sto znanstvenikov, je neki italijanski znanstvenik povedal, da v Italiji vsako leto umre 250-300 ljudi zaradi zastrupitve z gobami.

V Rimu obstaja že skoro dve leti »Center proti zastrupitvam« (Centro antivele-ni), povezan z univerzitetno katedro prof. Mazzonija. Ta center je noč in dan pripravljen za nujno pomoč z nasveti pri vsakršni zastrupitvi. Klicati ga je treba na telefonsko številko 490-663. Zdravljenje za vsakršen primer mu narekuje elektronski računalnik.

POTRES V KNINU

V ponedeljek ponoči je precej hud potres, osme Mercallijeve lestvice, močno poškodoval dalmatinsko mesto Knin. Potresni sunki so se pojavljali že popoldne in so se vsi prebivalci umaknili iz hiš na prosto. Za to tudi ni bilo človeških žrtev, razen nekaj ranjenih. Pač pa je poškodovanih osemdeset odstotkov vseh stavb v mestu.

Potresne sunke so čutili tudi v Sarajevu in po vsej dalmatinski obali.

Bo Planica le usluga za tujce?

Slovenske smučarske skakalce bo v novi sezoni baje vadił znani češki trener za skoke Zdenek Remza — če bo mogel priti v Slovenijo, glede na razmere na Češkoslovaškem. Za njegovega pomočnika je imenovala SZJ 27-letnega skakalca in absolventa ljubljanske ekonomske fakultete Ota Giacomellija.

V intervjuju za tisk je Giacomelli dejal glede težav v slovenskem smučkem skakalnem športu: »Težav ni malo. Osnova je preozka in preslaba, da bi iz nje lahko črpali zares talentirane in marljive mlade tekmovalce. Poleg tega zelo moti neurejen status naših vrhunskih smučarjev. To pa je spet težava, ki bi jo morali sistemsko reševati. O tem smo se že tolikokrat pogovarjali, da sem kar slabe volje, ker ni realnih možnosti, da bi se to premaknilo z mrtve točke. Samo pogledajte! Trenerjev, ki bi zares lahko posvetili veliko časa za delo v klubih, sploh nimamo, ker je entuziazem že »preživela stvar«, denarja za honorarje ali plače pa ni. Tudi tekmovalci so vse premalo ambiciozni. Pri nas je konkurenca številčno zelo majhna in zato se talentirani tekmovalci hitro prebijejo med najboljše, nato pa se še hitreje polenijo. Če jih nekdo neprestano ne nadleguje in ne priganja k treningu, potem se hitro izgubijo v množici povprečnežev.«

Novice po svetu

Na neobdelanih zemljiščih v Halozah, kjer so zdaj opuščeni vinogradi in njive, nameravajo zasaditi po načrtih gozdnega gospodarstva Maribor iglavce. Novi gozdovi iglavcev naj bi zrastle na površini 10.000 hektarov (100 kv. kilometrov).

Sovjetskega mornariškega častnika Gavrilo-va, ki je ustanovil manjšo skupino z naslovom »Zveza za politične pravice«, niso ustrelili, kot so svoj čas poročali podtalni ruski lističi, ampak obsodili na šest let ječe in poslali v koncentracijsko taborišče. Gavrilov je služil do lanskega poletja na neki sovjetski atomski podmornici v Baltskem morju.

Pariška pogajanja za mir v Vietnamu se ne premaknejo z mrtve točke, medtem pa se v Južnem Vietnamu in v Kambodži trudno vlečejo boji naprej, ne da bi prišlo do kake odločitve.

TUDI NA KONCU SVETA JE NARAVA ŽE V NEVARNOSTI

Ko beremo in vidimo, kako je ogrožena narava v naših krajih in v vsej Evropi, si mislimo, da je to posledica civilizacije. Toda narava je v nevarnosti tudi na najbolj oddaljenih koncih sveta. Pred nedavnim se je vrnil prof. dr. Vinzenz Ziswiler od univerzitetnega zoološkega muzeja v Zürichu z raziskovalnega potovanja po južnozahodnem delu Tihega oceana, katero sta mu omogočili med drugim Švicarsko naravoslovno društvo in svetovni sklad za ohranitev divjačine. Prof. Ziswiler je objavil o svojem potovanju, ki ga je privedlo na Novo Kaledonijo in na otočja Loyalty, Nove Hebride, Fidži in Samoa, daljše znanstveno poročilo, v katerem je prikazal strah vzbujajoče stanje v pogledu zaščite narave na tistih otočjih. Preobljudenost, brezobzirno sekanje tropskih gozdov in nezadostna zakonodaja so krivi, da je večina teh otokov v pogledu zaščite narave že v zaskrbljivem stanju. V nevarnosti so zlasti ptice, ki žive na kopnem, in med njimi tudi sloviti ptičji vrsti kagu in kruhovčev golob.

Glede skakalnih šol v Planici je Giacomelli rekel: »To je bila odlična zamisel. Škoda, da delo v teh šolah trenutno ni tako, kot bi želeli. Predvsem manjka trenerjev, ki bi delali z mladimi skakalci. Zdi se mi, da bi morali v okviru planiških skakalnih šol gojiti vse klasične discipline. Predvsem bi morali vso pozornost posvetiti razvoju klasične kombinacije. To je nedvomno zelo zdrava smučarska disciplina, ki pa jo pri nas komajda poznamo. Imena Planica ne bi smeli tako zanemarjati. Ne zavedamo se prvenstva, ki ga imamo z njo, in ji zato posvečamo premalo pomoči. Mar bomo postali le servis za tujce?«

JE BIL RES POTREBEN ŠKANDAL NA BAZOVIŠKI GMAJNJI?

(Nadaljevanje s 3. strani)

jal in s tem vzbujal pozornost okrog stoječih in seveda motil potek proslave. Vprašam se, kaj je ali bo k temu rekel Odbor za proslavo bazoviških žrtev? Molk tukajšnjega dnevnika o tem škandalu je nekje zgovoren: mladine seveda, pa tudi če uganja škandal, ne smemo kritizirati, posebno tkzv. »napredne« mladine ne! In tisti napis? Če delavec res nima domovine na Češkoslovaškem, na Madžarskem, v Grčiji, ker pač prave domovine brez resnične svobode biti ne more, pa tega zaenkrat pri nas še ni! In kaj ni to posmeh v spomin štirih ustreljenih v Bazovici, saj so vendar padli zaradi in za domovino? To je jasno izpričal njihov zadnji klic pred ustrelitvijo ter slovenska pesem, ki so jo štirje prepevali vso pot od koronejskih zaporov do kraja ustrelitve. Kaj niso padli prav zato, ker so imeli domovino v srcu, ker so preveč ljubili svojo zemljo, svoj jezik, svoje ljudstvo? Vse to, kar ustvarja domovino! Zakaj potem žaliti njih spomin s transparentom, da delavec nima domovine?

Vem, da ne bo tkzv. napredni tisk prav nič obsodil takega početja, zase pa sem trdno sklenil, da je bilo zadnjič, ko sem se udeležil take čudne proslave.

Udeleženeec

V Milanu je umrla, stara komaj 40 let, pevkica Nuccia Bongiovanni, ki se je priljubila občinstvu v televizijski oddaji »Il musicchiere«, katero je vodil zdaj že rajni Mario Riva.

Ljubljana - najdražje mesto v Jugoslaviji

Cene približno 50 prehrambenih proizvodov, ki jih je prejšnji mesec spremljala zvezna statistična služba, kažejo, da je Ljubljana najdražje, Skopje pa najcenejše mesto. Ljubljani najbližji je Titograd, Skopju pa Novi Sad in Priština. Drugi kraji, vključno tudi Beograd, so v »zlati sredini«, vendar z izrazito tendenco, da bi se uvrstili med dražja mesta.

Takšno listo so dobili z analizo najvišjih oziroma najnižjih cen prehrambenih proizvodov. Ljubljančani jedo najdražje meso, pri čemer nimajo tekmeča. Teletina brez kosti je v Ljubljani nekaj več kakor 40 dinarjev kilogram, v Skopju pa je polovico cenejša Z 32.80 dinarja za kilogram je Beograd najbližji Ljubljani, v drugih krajih pa je takšno meso po 25 dinarjev kilogram.

Kruh je v Ljubljani najdražji, najcenejši pa v Sarajevu, kjer je cena krompirja enaka ceni najboljšega kruha.

Ljubljana ima še eno prvo mesto, in sicer glede naravnega vina z 11 maligani. Liter vina je v Ljubljani 9,07 dinarjev, v Titogradu pa 3,60 dinarja. V drugih krajih je manj kakor 5 din liter. Steklenica svetlega piva velja več kakor 3 dinarje, razen v Skopju, kjer ga je dobiti za 2,84 din.

Statistična primerjava poprečnih nominalnih prejemkov daje približno enako podobo gibanja na tržišču. Najvišji prejemki so bili v Ljubljani s poprečno 1530 dinarjev, najnižji pa v Titogradu 1043 dinarjev. Po višini prejemkov je na drugem mestu Zagreb, nato pa Beograd, Novi Sad, Skopje in Priština. (Primorske novice, 26.8.)

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 13. septembra, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 9.45 Reger: Fantazija na koral »Halleluja, Gott zu loben, bleibe meine Seelenfreude«. Igra organist Germani; 10.45 V prazničnem tonu; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Modra puščica«. Dramatizirana zgodba; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 12.30 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 S. Ambrogio »Birozavri«. Igra. Režira J. Babič; 17.15 Skrijabin: Sedem preludijev: Respighi: Nokturno. Igra pianist Demšar; 17.30 Pesmi iz Nadiških dolin - 1. del; 18.00 Miniatureni koncert; 18.45 Bednarik »Pratika«; 19.00 Jazzovski kotiček; 19.15 Sedem dni v svetu; 19.30 Glasba iz filmov in revij; 20.00 Šport; 20.30 Iz slovenske ljudske epike; 20.45 Tržaški narodni ansambel; 21.00 Semenaj plošč; 20.00 Nedelja v športu.

♦ PONEDELJEK, 14. septembra, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 12.10 Kalanova »Pomenek s poslušavkami«; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce; Čar glasbenih umetnin; 17.35 Slovareček sodobne znanosti; 17.55 Misli in nazori; 18.15 Umetnost, književnost in prireditve; 18.30 Zbor »Aquila« iz Basiliana; 18.50 Evansov orkester; 19.10 »Odvetničnik za vsakogar«; 19.15 Znane melodije; 20.00 Športna tribuna; 20.35 Pesmi od vsepovsod; 21.00 Romani, ki so vplivali na zgodovino; 21.25 Romantične melodije; 21.45 Slovenski solisti; Mezzosopranistka Marija Bitenc, pri klavirju Pisani. Pizzettijevi in Alfanovi samospevi; 22.05 Zabavna glasba.

♦ TOREK, 15. septembra, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Kitarist Powell; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Tržaški mandolinski ansambel; 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas. Novice iz sveta lahke glasbe; 18.15 Umetnost; 18.30 Komorni koncert; 18.45 Ansambel »Love Sculpture«; 19.10 Humor v slovenski literaturi; Damir Feigel; 19.25 Orkester »Duke of Dixieland«; 19.45 Moški zbor »M. Filej« iz Gorice vodi Klanjšček; 20.00 Šport; 20.35 Fioravanti: »Vaške pevke«, opera; 21.45 Glasba v polmraku; 22.05 Zabavna glasba.

♦ SREDA, 16. septembra, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 12.10 R. Vodeb: »Sicilija: Od Grkov do Normanov«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Sodobne popevke; 17.35 Mladina in šport; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Sopranistka Ondina Otta Klasinc, pri klavirju Romanellijska. Mussorgski: Otroški kotiček; 19.10 Higiena in zdravje; 19.20 Jazzovski ansambli; 19.40 Priljubljene melodije; 20.00 Šport; 20.35 Simf. koncert. V odmoru (21.25) Za vašo knjižno polico. 22.20 Zabavna glasba.

♦ ČETRTEK, 17. septembra, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 12.10 F. Antonini: O pomenu »lepih sanj«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst; 17.35 Na počitnice; 17.55 Kako in zakaj; 18.15 Umetnost; 18.30 Simfonična glasba; 18.50 Južnoameriški ritmi; 19.10 Mešani zbor »Kočo Racin« iz Skopja; 19.25 Izbrali smo za vas; 20.00 Šport; 20.35 I. Silone: »Prigoda ubogega kristjana«. Drama. Prevedel A. Mahnič; 22.25 Beethovnovne komorne skladbe.

♦ PETEK, 18. septembra, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Saksofonist Getz. 12.10 Izlet za konec tedna; 13.30 Glasba po željah. 17.00 Lavrenčičev kvartet; 17.20 Za mlade poslušavce: Glasbeni mojstri; 17.25 Okno v svet; 17.55 Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Sodobni ital. skladatelji; 19.10 Epigram — odraz časa in razmer, pripr. Z. Tavčarjeva; 19.20 Harmonija zvokov in glasov; 19.45 »Beri, beri rožmarin zeleni«; 20.00 Šport; 20.35 Delo in gospodarstvo; 20.50 Koncert operne glasbe; 21.50 Nekaj jazza; 22.05 Zabavna glasba.

♦ SOBOTA, 19. septembra, ob: 7.30 Jutranja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Veseli motivi; 12.10 N. Kuret: Slovenski in furlanski običaji; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 »Varna pot« - oddaja o prometni vzgoji; 16.05 Operetna fantazija; 16.45 Pravljične pripovedke; 17.00 Znani pevci; 17.20 Za mlade poslušavce: Od šolskega nastopa do koncerta; 17.35 Umetniki odgovarjajo; 17.55 Moj prosti čas; 18.15 Umetnost; 18.30 Ženski vokalni kvartet iz Ljubljane vodi Mihelčić; 18.50 Italian Jazz Quartet; 19.10 Dolhar: »Piz Boè«; 19.20 Zabavali vas bodo; 20.00 Šport; 20.50 N. Perno - E. Benedetti: »Šal za Carlotto«. Radijska drama; Prevedel M. Jevnikar; 22.10 Vabilo na ples,

F.J. 48

S M R T

V POMLADI

»Potem pa je to lepo ime.«

Ta njena pripomba ga je razveselila. Razodela mu je, da mati s prijaznostjo misli na tisto daljno dekle, ki ga pozna samo po fotografiji, katero mu je takrat našla.

Potem sta umolknila.

Slišati je bilo samo šelestenje plamenov v štedilniku.

Zdaj pa zdaj je mati tiho zavzdihnila, kakor v globokem premišljevanju.

Čutil je, kako ga zajema tesnoba. Ni mu bilo žal, da je prišel domov; ; tako se je vsaj prepričal, kako je z materjo, in premostil prepad, ki se je bil odprl med njima z njegovim izstopom iz bogoslovja. Vendar pa je začutil, da bi ne mogel več prebiti toliko časa doma, kakor ga je prebil v vseh tistih počitnicah, ko je bil še v bogoslovju. Tu doma je bilo vse tako žalostno, negibno in kakor obsojeno, da se ne bo nikoli spremenilo. Bilo je kakor preteklost, ki je postala sedanost, in pogled na skodelico v kateri je vsakokrat, ko so plameni v štedilniku bolj živo zagoreli, razločil podobo cerkve svetega Štefana na Dunaju, je vzbudil v njem željo, da bi kmalu spet hodil po živahnih cestah v Ljubljani, kjer je vse vodilo nekam v bodočnost in je imelo življenje okus po novem in vznemirljivem. Čutil je, da ne spada več semkaj, ampak v tisto drugo življenje, katero si je bil izbral, da pa se vendar s srcem ne more odtrgati od tega kraja, kjer je preživel vso svojo mladost, in od matere, ki je bila zanj toliko časa vse, edini človek, o katerem je vedel, da ga ima res rad.

Zaslutil je, da bo ostal vedno razdvojen med domotožjem po tej koči, po materi in po mladosti, ki jo je preživljal tu, in med željo, da se dokončno odtrga iz tega tesnobe okolja in se sproščeno napoti v novi čas, ki je vel v predavalnicah na univerzi, iz debat v »Zarji« in iz ritma življenja na ljubljanskih cestah.

Prvič je začutil rahlo neugodje, ko je sedel tam v polmraku, strmel v poplesavajoče svetle lise na tleh, gledal materin beli, nepremični obraz v polmraku in čutil, da ne more storiti ničesar, da bi se rešil tega tesnobe vzdušja, razen da tiho obsedi, kjer je.

Da bi pregal tesnobo, ki se ga je lotevala, in razvedril mater, je začel nekaj časa pripovedovati o svojem življenju v Ljubljani, o univerzi, o predavanjih, o mestu, o ljubljanskih cerkvah, o podnebjju — o vsem tistem, kar je menil, da bi lahko mater zanimalo in ji pregnalo otožnost. In res je z zanimanjem poslušala in ga spraševala o podrobnostih. Zlasti jo je zanimalo, kako stanuje, kdo mu pere, kakšna je hrana v Ljudski kuhinji in če ima zajtrk. Ni ji hotel povedati, da zajtrka sploh nima. Rekel je, da gre vsako jutro v mlekarno in tam popije skodelico kave in poje kos kruha.

Dolgo sta tako kramljala. Potem je vstala, privila plamen petrolejke navzgor in mu pripravila večerjo. Čeprav je menil, da ni lačen, ko je pojedel toliko potice, je vendarle rad pospravil tudi večerjo. Moral si je priznati — in to je še enkrat povedal tudi njej — da mu nobena hrana nikjer ne diši tako kakor njena, in materi se je dobro zdelo. Po večerji sta se še nekaj časa pogovarjala, postala je kar vesela, potem pa je prižgala lučke na božičnem drevesu in okrog jaslic ter spet privila plamen petrolejke navzdol, da se je lepše videlo. Nekaj časa sta molče gledala lučke in figure v jaslicah, ki so se zdele,

kot da so živele v migotajoči svetlobi svečk. Nato pa je mati pokleknila k stolu, pri katerem je vedno klečala pri molitvi, on pa k drugemu, in odmolila sta veseli del rožnega venca kakor nekdanje čase. In ta molitev ga je čudno pomirila. Nenadno je začutil, da v njem ni več nasprotja med tem tu, kar je predstavljalo preteklost, in med njegovim ljubljanskim življenjem, ki je vodilo v bodočnost. Vse je bilo eno in isto življenje, ki se je začelo tu, nadaljevalo tam in ki vodi bogvekam. Življenjske postaje v njem so kakor jagode rožnega venca. Na koncu je otipal križ, »Naj pa bo križ,« je pomislil. Zavedel se je, da nima pomena niti trmoglavo vztrajati na katerikoli postaji te poti, niti je objokovati, če ga popelje pot naprej. Vse je med seboj povezano, en člen raste iz drugega in važno je le, da človek doume ta skrivnostni venec svojega življenja.

V njegovo dušo se je naselil globok mir. Občutil je skoraj kakor razodetje, da ni med tištim, kar bo prišlo, nikakšnega nasprotstva. Vse je skladno in dosledno. Če bi se ne bil rodil v tej koči in če bi ne bil preživljal v njej take mladosti, kot jo je preživljal, bi danes ne bil tisto, kar je, in bi ne mislil tako, kakor misli, na življenje in na vse okrog sebe bi gledal morda drugače, morda tako, kakor mnogi med tistimi kolegi na univerzi, katere je pomiloval zaradi njihove plehkosti in zaslepljenosti za vse, kar je bistveno v življenju in v življenju naroda, v katerem se je rodil. V duši je začutil globoko hvaležnost do Boga in do matere, da sta napravila njegovo življenje takšno, kakršno je, dovzetno za vse tisto, kar je res pomembno. In če bi bilo drugače, bi morda ne bil nikoli srečal Majde.

In ko sta vstala, je bil še posebno prijazen z materjo, tako da je odšla spat srečna kakor že dolgo ne. In tudi on je srečno in mirno zaspal. Z ugodjem je še začutil šumot koruznega listja v modroci in značilni vonj sveže opranega posteljnega perila. Nato pa je zaspal kot otrok.

(dalje)

— o —

Bazoviške misli

(Nadaljevanje s 1. strani)

vali našo čast. Ne hodimo sem, ne skrivajmo svoje slabokrvnosti, ne slepomišimo, če ne znamo premagati v sebi karierizma in oportunističnega, če ne znamo s svojim delom in z zgledom zbuditi v ljudeh vere v pravilnost naše poti; če so naše besede brez žara in je naš ponos spravljen v hladilniku.

Dokler smo taki, bazoviška gmajna ni kraj za naše sestanke.

A če smo že prišli sem, ker v sebi čutimo potrebo po krepčilnem ozračju, ki je doma ob pogumih duhovih, potem se vrnimo na svoja delovna mesta in med naše ljudi z zavestjo, da smo se v boju s premočjo za trenutek zgubili, a smo se spet še enkrat znašli. Strezni smo se in odločili, da se ponos ne bo zadovoljeval s sladkimi besedami in obljubami, ki nič ne stanejo, ampak bomo svojo pot nadaljevali v ime nu mozatosti in časti.

Samo tako bomo stali tukaj brez očitkov vesti. Samo tako imena teh naših bratov ne bodo živela na kamnu, ki ga skrunilec lahko popacka; ampak bodo postala meso in kri našemu življenju in delu.

BORIS PAHOR